

Araştırma Makalesi/Research Article

## İşbirlikli Öğrenme ve İnteraktif Eğitim Yöntemlerinin Hemşirelik Öğrencilerinin Motivasyon ve Özgüvenlerine Etkisi

Nevin AKDOLUN BALKAYA<sup>1</sup>, Çiğdem BİLGE<sup>1</sup>, Sevgül DÖNMEZ<sup>1</sup>

*The Effect of Cooperative Learning and Interactive Education Methods on the Motivation and Self-Confidence of Nursing Students*

### ÖZ

**Amaç:** Çalışmada, Üreme Sağlığı ve Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi dersinde kullanılan işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin motivasyonları ve özgüvenleri üzerine etkisinin saptanması amaçlanmıştır.

**Yöntem:** Bu çalışma, yarı deneysel olarak tek gruplu ön test-son test düzeninde, hemşirelik öğrencilerine (n=165) yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak soru formu, Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği ve Öz-Güven Ölçeği kullanılmıştır. Üreme Sağlığı ile Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi seçmeli derslerinin ilk günü derslere kayıtlı tüm öğrencilere ön test (tanımlayıcı bilgi formu, Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği ve Öz-Güven Ölçeği) uygulanmıştır. Ön test sonrası dersleri alan tüm öğrenciler ortalama 40 kişilik dört gruba ayrılmış ve her gruba Üreme Sağlığı ve Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi derslerinin ilk üç haftasında, haftada iki saat olmak üzere, toplam altı saatlik oturumlarla, araştırmacılar tarafından eğitim verilmiştir. Gerekli eğitimler verildikten sonra ilk olarak öğrenciler 4-6 kişilik gruplara ayrılmıştır. Sonrasında grupların istedikleri bir konuyu seçmeleri istenmiştir. Bu gruplar öğretim elemanı danışmanlığında hazırladıkları sunumlarını sunmuşlar ve derslerinin son günü tüm öğrencilere son test (tanımlayıcı bilgi formu, Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği ve Öz-Güven Ölçeği) uygulanmıştır.

**Bulgular:** Öğrencilerin ön test ve son test Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği ve Öz-Güven Ölçeği toplam ve alt puanları arasında istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı fark bulunmuştur. Öğrencilerin %69,4'ü işbirlikli öğrenme yöntemi ile dersin işlenmesinin ders motivasyonlarını, %68,4'ü özgüvenlerini ve %59,7'si ders başarılarını artırdığını, %67,4'ü de bilgilerini daha kalıcı hale getirdiğini belirtmişlerdir.

**Sonuç:** Çalışma sonucunda, derste işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin motivasyonları ve özgüvenlerini artırdığı saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Hemşirelik öğrencileri, İnteraktif Eğitim Yöntemleri, İşbirlikli Öğrenme (Jigsaw Tekniği), Motivasyon, Özgüven

### ABSTRACT

**Aim:** In the study, it was aimed to determine the effects of cooperative learning method used in Reproductive Health and Childbirth Preparation and Parent Education course on students' motivation and self-confidence.

**Method:** This study was conducted on nursing students (n=165) as a quasi-experimental one-group pre-test-post-test order. Descriptive information form, Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale were used as data collection tools. On the first day of the Reproductive Health, Childbirth Preparation and Parent Education elective courses, a pre-test (descriptive information form, Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale) was administered to all students enrolled in the courses. All the students who took the post-test courses were divided into four groups of 40 on average, and each group was trained by the researchers in six-hour sessions, two hours a week, during the first three weeks of the Reproductive Health and Childbirth Preparation and Parent Education courses. After the necessary trainings were given, the students were first divided into groups of 4-6 people. Afterwards, the groups were asked to choose a topic they wanted. These groups presented their presentations, which they prepared under the supervision of the instructor, and a post-test (descriptive information form, Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale) was administered to all students on the last day of their classes.

**Results:** A statistically significant difference was found between the total and sub-scores of the Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale before and after the group presentations of the students. 69,4% of the students stated that teaching the lesson with cooperative learning and interactive education method increased the motivation of the lesson, 68,4% increased their self-confidence, 59,7% increased the success of the lesson and 67,4% made their knowledge more permanent.

**Conclusion:** As a result of the study, it was determined that the use of cooperative learning and interactive education methods in the lessons increased the motivation and self-confidence of the students.

**Keywords:** Cooperative learning (Jigsaw technique), Education, Motivation, Nursing Education, Nursing Student, Self-Confidence

**Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği AD, Kötekli, Muğla, E-mail: cigdemaydinbilge@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8120-6216

Nevin AKDOLUN BALKAYA, Prof. Dr. E-mail: nakdolunbalkaya@mu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2374-1541

Sevgül DÖNMEZ, Doç. Dr. E-mail: donmezsevgul@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2420-8167

**Geliş Tarihi:** 06.08.2021, **Kabul Tarihi:** 21.02.2022

## EXTENDED ABSTRACT

**Introduction:** In our age, developments in the field of science and technology have led to changes in every field regarding the production, transfer and use of knowledge. Change movements have also affected the health care system, therefore nursing, which constitutes the majority of the health field. For this reason, the need for professional nurses who can adapt to changes and provide quality care is increasing day by day. Professional nurses need to maintain continuous learning and intellectual abilities while performing their roles and responsibilities. Therefore, instead of rote-based undergraduate education, education programs that will enable students to actively participate in the learning-teaching process are important. Cooperative learning is a learning method that increases students' self-confidence and communication skills, contributes to each other's learning in the subjects they are responsible for, and develops critical thinking and problem-solving skills. Therefore, our research was aimed to determine the effects of cooperative learning method used in Reproductive Health and Childbirth Preparation and Parent Education course on students' motivation and self-confidence.

**Method:** This study was conducted on a semi-experimental one-group pre-test-post-test order with students (n=165) who took Reproductive Health, Birth Preparation and Parent Education courses in the 3rd grade University Nursing Department between February and May 2019. Questionnaire, Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale were used as data collection tools. Data were collected by the researchers at the beginning of the term, before the group presentations started, and after all group presentations were finished at the end of the term, according to the students' self-reports. The presentation of the students was made in groups of 4-6 people after receiving consultancy and using various interactive education methods (role play, question-answer, video, illustrated educational booklet / brochure, story etc.) in 30 minutes. Each group chose the method they wanted. In the first three weeks of the Reproductive Health and Birth Preparation and Parent Education courses, all students who take this course are trained by researchers using interactive education methods on adult education, communication skills, presentation skills, cooperative learning, interactive education methods, birth preparation and parent education principles and methods. Then, the students were divided into groups of 4-6 people formed by themselves and they were asked to choose a topic they wanted from the topics in the Reproductive Health, Birth Preparation and Parent

Education curriculum. Following the group and topic distribution with the instructors and students, guidance/consultancy was given to the students on scenarios and training methods related to the relevant topic. Students were also asked to prepare a 10-20 slide powerpoint presentation, illustrated educational material (booklet/brochure) and 4-6 multiple-choice questions/case questions to use during education and counseling. For these preparations, the students were provided with at least two consultations from the course supervisor, and they were completed one week before the presentation. Each group was given 30 minutes of time to make their presentations, and they were asked to demonstrate their education and counseling skills in front of the class by using cooperative learning (jigsaw technique) and interactive education methods. Ethical approval was obtained from the Human Research Ethics Committee of Muğla Sıtkı Koçman University (No:180206, Date: 17.12.2018).

**Results:** The mean age of the students was  $21.16 \pm 1.06$  (min=20, max=24). In the study, the mean total score of Achievement Oriented Motivation Scale before and after education was  $140.00 \pm 16.60$  (min=92, max=175) and  $146.51 \pm 18.58$  (min=101, max=175) respectively ( $p < .05$ ). The mean total score of Self-Confidence Scale before and after the education was  $129.65 \pm 18.84$  (min=78, max=165) and  $135.18 \pm 18.60$  (min=69, max=165) respectively ( $p < .05$ ). A statistically significant difference was found between the total and sub-scores of the Achievement Oriented Motivation Scale and Self-Confidence Scale before and after the group presentations of the students. 69.4% of the students stated that teaching the lesson with cooperative learning and interactive education method increased the motivation of the lesson, 68.4% increased their self-confidence, 59.7% increased the success of the lesson and 67.4% made their knowledge more permanent.

**Conclusion:** As a result of the study, it was determined that the use of cooperative learning and interactive education methods in reproductive health and childbirth preparation courses, which are optional in nursing education and aim to develop students' reproductive health knowledge and skills, increase the motivation and self-confidence of the students. It is thought that the quality of nursing education will be increased and it will contribute to the training of proactive nurses by ensuring active participation of students in their education by using various cooperative learning (jigsaw technique) and interactive education methods such as group work, story/game and role play,

apart from the classical education method, and supporting their active learning. There is a need for studies with larger samples and comparing different education methods.

## GİRİŞ

Günümüzde dinamik sağlık bakım hizmetleri çerçevesinde, hemşirelerden uygulamalarını etkin bir biçimde gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bu uygulamalar dışında, hemşirelerin meslekte karşılaştığı sorunları hemşirelik rol ve modelleri kapsamında etkin şekilde çözmeye, diğer meslek grupları ile işbirliği içerisinde olma gibi becerilere de sahip olması istenmektedir (Demiray ve İlaslan 2020; Astra ve ark. 2015). Hemşirelikte verilen eğitimin amacı; uygun, güvenli ve etkili bakımı verebilecek, hasta odaklı, verimli, klinik becerilerle donanmış, gelişen bilim-teknolojiye uyum sağlayabilen ve bilimsel bilgi üretebilen çağdaş hemşireler yetiştirmektir (Demiray ve İlaslan 2020). Ayrıca, hemşirelik öğrencilerinin hastalar ve aileleri ile doğru, net ve verimli bir şekilde iletişim kurabilmeleri önemli bir basamaktır. Öğrencilere tüm bu becerilerin kazandırılması öğrenme sürecinde farklı eğitim yöntem ve tekniklerinin kullanılması ile mümkündür. Klasik eğitim modelinde, birey merkezli bakımdan çok, hastalık ön plandadır ve modelin müfredat içeriği disiplin temellidir. Literatür incelendiğinde klasik hemşirelik eğitimi (disiplin temelli) alan öğrencilerin, özellikle dışsal güdülenme düzeyleri, özgüven ve problem çözme becerileri ile öğrenmeye katılma ve bilgiyi sürdürme becerilerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir (Sarıkoc ve Öksüz 2017; Özdemir ve ark 2015; Sarmasoğlu ve Görgülü 2014). Bu nedenle son yıllarda hemşirelik eğitiminde işbirlikli öğrenmeye olan ilgi giderek artmaktadır (Sarmasoğlu ve Görgülü 2014).

İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin aktif öğrenmesini destekleyen işbirlikli öğrenme yöntemi ilk kez 1899'da John Dewey tarafından oluşturulmuştur (Boztepe ve Terzioğlu 2015). Bu yöntem hemşirelik eğitiminde sık karşılaşılan bir yöntem olan ve rekabetçi öğrenmeyi ortaya çıkartan geleneksel öğrenmeye karşı bir yöntemdir (Demiray ve İlaslan 2020; Boztepe ve Terzioğlu 2015). Bu öğrenme yöntemiyle eğitimciler, temel ilkeler doğrultusunda, kendi geliştirebilecekleri birçok etkinliği öğretim süreçlerinde uygulamaya geçirebilmektedir. Bunun yanında işbirlikli öğrenme sürecinde eğitimci-öğrenci arasındaki etkileşimin yanı sıra öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşim de olumlu olarak gelişmektedir (El-Sayed ve ark 2015; Johnson ve ark. 2014). İşbirlikli öğrenme tekniklerinden en çok

karşılaşılan ve etkin olduğu öne sürülen teknik Jigsaw tekniğidir. Bu teknikte her bir öğrenci konunun tamamı yerine bir parçasını öğrenerek arkadaşlarına aktarır. Öğrenciler konunun bütünü öğrenmek için diğer grup üyeleri ile iletişim halinde çalışmakta ve birbirlerinin başarısına daha fazla katkı sağlamaktadır. Jigsaw tekniği, öğrencilerin öğrenme sürecinin merkezinde olması, grup içerisinde birbirlerini olumlu etkilemesi, özgüvenleri ile öğrenme motivasyonlarını ve öğrenme sorumluluklarını artırması gibi pozitif etkilere neden olmaktadır (Astra ve ark. 2015; Batdı 2014; Berndt ve ark. 2015; Austria ve ark. 2013).

Uluslararası literatür incelendiğinde işbirlikli öğrenme yönteminin hemşirelik eğitiminde kullanımını destekleyen güncel araştırmalara ulaşılabilmektedir (Astra ve ark. 2015; Berndt ve ark. 2015; Johnson ve ark. 2014; Austria ve ark. 2013). Ancak ulusal literatürde bu konuda oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Özdemir ve ark. 2015; Çelik ve ark. 2014). Bu nedenle araştırma, Üreme Sağlığı ile Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi dersinde kullanılan işbirlikli öğrenme (Jigsaw tekniği) yönteminin hemşirelik öğrencilerinin motivasyon ve özgüvenine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

## YÖNTEM

### Araştırmanın Amacı ve Tipi

Araştırmada kullanılan işbirlikli öğrenme (Jigsaw tekniği) yönteminin hemşirelik öğrencilerinin motivasyon ve özgüvenine etkisini belirlemek amacıyla yarı deneysel tek gruplu ön test-son test tasarımında gerçekleştirilmiştir.

### Araştırma soruları

1. Öğrencilerin ön test-son test Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanları ne düzeydedir?
2. Öğrencilerin ön test-son test Öz-Güven Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanları ne düzeydedir?
3. Öğrencilerin Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği ile Öz-Güven Ölçeği toplam puan ve alt boyut puanları arasında fark var mıdır?

### Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. Sınıf

## hemşirelik öğrencileri ile yapılmıştır.**Evren ve Örneklem**

Çalışmanın evrenini tüm 3. sınıf öğrencileri oluşturmuştur (N=198). Örneklem kapsamında ise Şubat-Mayıs 2019 tarihleri arasında Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde seçimlik ders olarak Üreme Sağlığı veya Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi derslerinden herhangi birine kayıt yaptıran ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 3. sınıf öğrencileri yer almıştır. Çalışmaya, araştırmaya dahil edilme kriterlerini karşılayan 165 öğrenci katılmıştır.

### Veri Toplama Araçları

Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 3. Sınıfında seçmeli ders olarak Üreme Sağlığı veya Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi derslerinden herhangi birine kayıt yaptıran, çalışmaya dahil edilme kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmayı yazılı olarak kabul eden katılımcılarla toplanmıştır. Anketleri katılımcıların kendileri doldurması sağlanmıştır. Anketin cevaplanma süresi her bir katılımcı için ortalama 15 dakika sürmüştür. Katılımcıları değerlendirmede tanımlayıcı bilgi formu, Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği (BOM) ve Öz-Güven Ölçeği (ÖGÖ) kullanılmıştır.

*Tanımlayıcı Bilgi Formu:* Araştırmacılar tarafından literatüre göre hazırlanmıştır (Duman ve ark. 2015; Cıvci ve Şener 2012; Gayef ve Sarıkaya 2012). Bu formda katılımcıların tanıtıcı özellikleri (10 soru) ve işbirlikli öğrenme yöntemi kullanımı (10 soru) konusundaki düşüncelerine ilişkin toplam 20 soru bulunmaktadır.

*Başarı Odaklı Motivasyon Ölçeği (BOM):* Öğrencilerin başarı odaklı motivasyonlarını belirlemek amacıyla Semerci (2010) tarafından geliştirilen BOM Ölçeği 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli Likert derecelendirmeye sahiptir (1= hiç katılmıyorum, 5 = tamamen katılıyorum). Gerçekleştirilen faktör analizi sonrasında BOM Ölçeği'nin dört alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Bunlar dışsal etki, içsel etki, hedef büyütme ve öz-bilinç olarak isimlendirilmiş ve toplam varyansın %37.91'ini açıkladığı rapor edilmiştir. Semerci (2010) BOM Ölçeğinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısını toplam ölçek için 0.895 olarak saptamıştır. Yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik sayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Ölçek puanı arttıkça öğrencinin başarı odaklı motivasyonu artmaktadır (Semerci, 2010).

*Öz-Güven Ölçeği (ÖGÖ):* Akın (2007) tarafından 2007 yılında geliştirilen ÖGÖ iç öz-güven ile dış öz-güven olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek puanları; alt boyutların toplamının madde sayısına

bölünmesiyle elde edilmektedir. Ölçek 33 maddelik ve beşli likert tarzındadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33'dür. Ölçekten alınan puanın artması yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. ÖGÖ'nün iç tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için 0.83, iç öz-güven ve dış öz-güven alt ölçekleri için sırasıyla, 0.83 ve 0.85 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik sayısı 0.83 olarak bulunmuştur.

### Veri Toplama Yöntemi

Üreme Sağlığı ile Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi seçmeli derslerinin ilk günü derslere kayıtlı tüm öğrencilere ön test (tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ) uygulanmıştır.

Ön test sonrası dersleri alan tüm öğrenciler ortalama 40 kişilik dört gruba ayrılmıştır. Her gruba Üreme Sağlığı ve Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi derslerinin ilk üç haftasında, haftada iki saat olmak üzere, toplam altı saatlik oturumlarla, araştırmacılar tarafından, literatür doğrultusunda geliştirilen yetişkin eğitimi, iletişim becerileri, sunum becerileri, işbirlikli öğrenme, interaktif eğitim yöntemleri, üreme sağlığı ile doğuma hazırlık ve ebeveyn eğitimi ilke ve yöntemleri hakkında eğitim verilmiştir (Duman ve ark. 2015; Cıvci ve Şener 2012; Gayef ve Sarıkaya 2012).

Gerekli eğitimler verildikten sonra ilk olarak öğrenciler kendilerinin oluşturduğu 4-6 kişilik gruplara ayrılmıştır. Sonrasında grupların seçmeli derslerden Üreme Sağlığı veya Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi ders programındaki konulardan (öğrenci hangi seçmeli dersi alıyorsa o dersten konusunu ve öğrenci grubunu belirlemiştir) istedikleri bir konuyu seçmeleri istenmiştir (*Üreme Sağlığı: Cinsel sağlık, gençlerin üreme ve cinsel sağlığı, kadına yönelik şiddet, menopoza, andropoz, jinekolojik kanserler, fertilitite/infertilitite, aile planlaması yöntemleri, genital yol enfeksiyonları ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar; Doğuma Hazırlık ve Ebeveynlik Eğitimi: Üreme organları anatomi ve fizyolojisi, gebelik oluşumu, gebelik belirtileri ve bakımı, gebelikte riskli durumlar, gebelik ve doğumda kullanılan solunum ve gevşeme egzersizleri, anne ve bebek çantası hazırlama, doğumun yaklaşma ve başlama belirtileri, doğum pozisyonları, doğum, lohusalık ve yenidoğan bakımı, lohusalık ve yenidoğan sorunları, anne-bebek-baba bağlanması, emzirme danışmanlığı ile lohusa ve yenidoğan izlemi*). Öğretim elemanı ve öğrencilerle birlikte yapılan grup ve konu dağıtımını takiben, ilgili konuya yönelik senaryolar ve eğitim yöntemleri konusunda öğrencilere rehberlik/danışmanlık yapılmıştır. Araştırma ekibinin rehberliğinde, öğrencilerin senaryolarını sunumdan en geç iki hafta öncesine kadar oluşturmaları sağlanmış, ayrıca

öğrencilere sunacakları konunun öğrenim rehberleri de (TC Sağlık Bakanlığı 2009a, 2009b, 2009c, 2009d) gerekli açıklamalar yapılarak verilmiş ve buna göre seçtikleri konu ile ilgili eğitim ve danışmanlık yapmaları istenmiştir. Ayrıca, öğrencilerden eğitim ve danışmanlık sırasında kullanmak üzere 10-20 slaytlık powerpoint sunusu, resimli eğitim materyali (kitapçık/broşür) ve konuya yönelik 4-6 adet çoktan seçmeli soru/olgu sorusu hazırlamaları da istenmiştir. Bu hazırlıklar için öğrencilerin ders sorumlusundan en az iki kez danışmanlık alarak sunumdan bir hafta önce hazırlıklarını tamamlamaları sağlanmıştır. Her grubun sunumlarını yapmaları için haftanın bir günü ders saati içinde 30'ar dakikalık (her öğrenci için en az 5 dakika) süre verilerek işbirlikli öğrenme (jigsaw tekniği) yöntemini (rol play, grup çalışması/tartışmaları, sunum, demonstrasyon, soru-cevap, beyin fırtınası, video, resimli eğitim kitapçığı/broşür, öğrenim rehberleri, hikaye/olay canlandırma, dedikodu halkası, geriye dönüş, dans vb.) kullanarak eğitim ve danışmanlık becerilerini sınıf önünde sergilemeleri istenmiştir.

Öğrenciler sunumlarını yaptıktan sonra; her öğrenciye danışman öğretim elemanları tarafından, doğru ve güncel bilginin aktarımı, geliştirilmesi gereken yönleri konusunda sözel geri bildirimler verilmiştir. Ayrıca, sunum yapan öğrencilerin de kendilerine ve grubuna yönelik geri bildirim vermesi sağlanmıştır. Sunumlardan sonra, sorumlu öğretim elemanı tarafından ders konularının özeti yapılmış ve önemli noktalar açıklanmıştır.

Akademik takvimin son haftasında, tüm gruplar sunumlarını bitirdikten sonra Üreme Sağlığı ile Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi seçmeli derslerinin son günü derslere kayıtlı tüm öğrencilere son test (tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ) uygulanmıştır. Araştırmanın akış şeması şekil 1'de belirtilmiştir.

**Şekil 1.** Araştırmanın Akış Şeması

Dersler	Akademik takvimin ilk haftası (1. hafta)	Akademik takvimin ilk 3 haftası	Akademik takvimin 4-14. haftası	Akademik takvimin son haftası (15. hafta)
Üreme Sağlığı	Tüm öğrencilere ön test uygulaması (Tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ)	Veri toplama formları tüm sınıfa uygulandıktan sonra araştırmacılar tarafından eğitim verilmesi	Öğrenci gruplarının sunumu	Tüm öğrencilere son test uygulaması (Tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ)
Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi	Tüm öğrencilere ön test uygulaması (Tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ)	Veri toplama formları tüm sınıfa uygulandıktan sonra araştırmacılar tarafından eğitim verilmesi	Öğrenci gruplarının sunumu	Tüm öğrencilere son test uygulaması (Tanımlayıcı bilgi formu, BOM ve ÖGÖ)

### Etik Konular

Araştırmanın yapılabilmesi için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Başvuru No: 180206, Tarih: 17.12.2018). Veri toplamadan önce Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan resmi izin ve öğrencilerden yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

### Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences; for Windows 20.0 programı) kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Shapiro Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve bağımsız değişkenlerle ölçek toplam puanı arasındaki farkı incelemek amacıyla normal dağılım gösteren verilerin analizinde bağımsız iki grup karşılaştırılmasında Student t-testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırılmasında tek yönlü

varyans analizi (One-way ANOVA) kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde iki grup karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmasında Kruskal-Wallis

testi kullanılmıştır. Bağımlı grup karşılaştırmalarında Friedman iki yönlü varyans analizi ve Wilcoxon eşleştirilmiş iki örnek testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak  $p < 0.05$  alınmıştır.

## BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması  $21,16 \pm 1,06$  (min=20, max=24) bulunmuştur. Çalışmada BOM'un ön test ve son test toplam puan ortalaması sırasıyla  $140,00 \pm 16,60$  (min=92, max=175) ve  $146,51 \pm 18,58$

(min=101, max=175) olarak bulunmuştur ( $p < ,05$ ). ÖGÖ'nün ön test ve son test toplam puan ortalaması ise sırasıyla  $129,65 \pm 18,84$  (min=78, max=165) ve  $135,18 \pm 18,60$  (min=69, max=165) olarak saptanmıştır ( $p < ,05$ ) (Tablo 1).

**Tablo 1. Öğrencilerin Ön Test ve Son Test BOM ve ÖGÖ Puan Ortalamaları Analizleri**

Maddeler/Alt Maddeler	Ön test Mean±SD	Son test Mean±SD	t	df	p
<b>BOM</b>	140.00±16.60	146.51±18.58	-4.089	163	.001*
Dışsal etki	52.11±5.87	53.31±6.16	-2.090	163	.038*
İçsel etki	34.14±6.27	35.80±6.07	-2.944	164	.004*
Hedef büyütme	27.40±4.10	28.90±4.60	-3.654	164	.001*
Özbilinç	26.40±4.30	28.56±4.61	-5.405	164	.001*
<b>ÖGÖ</b>	129.65±18.84	135.18±18.60	-3.492	163	.001*
İç özgüven	67.58±9.88	70.01±9.89	-2.844	164	.005*
Dış özgüven	62.09±9.62	64.83±9.36	-3.475	164	.001*

\* $p < .05$ . Paired t testi.

Katılımcıların sosyo-demografik ve mesleki özellikleri ile BOM ve ÖGÖ Ölçeği puan ortalamaları arasındaki dağılım Tablo 2'de sunulmuştur.

Öğrencilerin eğitim sonrası işbirlikli öğrenme ile ilgili görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %69,4'ünün işbirlikli öğrenme ile dersin işlenmesinin ders motivasyonunu, %68,4'ü özgüvenini, %59,7'si ders başarısını ve %88,2'si doğuma hazırlık/üreme sağlığı bilgilerini artırdığını bildirmişlerdir. Ayrıca, öğrenciler işbirlikli öğrenme ile dersin işlenmesinin hemşirelik rollerinden; danışmanlık, eğitici, bakım verici, liderlik ve işbirliği rolünü geliştirmeye katkı sağladığını belirtmişlerdir (Tablo3)

**Tablo 2. Öğrencilerin Sosyo-Demografik ve Mesleki Özelliklerine Göre BOM ve ÖGÖ Ölçeği Puan Ortalamaları**

Değişkenler	n	%	Ön Test BOM Mean±SD		Son Test BOM Mean±SD		Ön Test ÖGÖ Mean±SD		Son Test ÖGÖ Mean±SD	
<b>Cinsiyet</b>										
Kadın	115	71.1	142.92±13.82	t= 3.446	146.22±17.54	t=-.288	128.56±18.62	t= -1.33	133.21±18.18	t= -2.031
Erkek	50	28.9	133.58±20.25	p=.001*	147.14±21.32	p=.773	132.20±19.28	p=.259	139.54±18.82	p=.044*
<b>Mezun olunan lise</b>										
Lise	150	90.9	140.01±16.81	t= -.219	146.43±18.49	t=-.151	129.37±19.31	t= -.591	134.97±18.67	t= -.349
Sağlık lisesi	15	9.1	141.00±14.10	p=.827	147.20±20.16	p=.880	132.40±13.42	p=.436	136.73±17.81	p=.727
<b>En uzun yaşadığı yer</b>										
İl	53	32.5	141.86±19.60	F=3.292 p=.013*	147.67±21.38	F=3.564 p=.008*	131.75±20.25	F=2.145 p=.078	134.90±20.26	F= .843 p=.543
İlçe	78	47.2	139.76±15.02		146.87±16.95		130.34±16.42		135.24±17.88	
Köy	34	20.3	138.11±14.83		143.88±17.87		124.85±21.44		135.23±17.81	
<b>Çalışma durumu</b>										
Evet	18	11.3	144.55±17.42	t= 1.214	148.00±24.71	t=-.360	134.88±19.48	t= 1.252	138.61±20.91	t= .842
Hayır	147	88.7	139.55±16.42	p=.228	146.32±17.79	p=.783	129.00±18.72	p=.238	134.70±18.27	p=.458
<b>Aile tipi</b>										
Çekirdek	124	75.5	140.83±16.87	t= .982	146.93±17.17	t= .511	146.90±17.17	t= .403	134.81±17.74	t= -3.835
Geniş	41	24.5	137.90±15.53	p=.328	145.21±22.19	p=.447	145.21±22.49	p=.693	136.09±21.02	p=.716
<b>Bölüm seçme nedeni</b>										
Sağlık alanına ilginçim var	67	40.1	138.34±16.66	F= .599 p=.573	146.93±19.01	F= .453 p=.636	129.63±16.77	F= 1.487 p=.229	136.38±18.55	F= .006 p=.994
Sağlık lisesi mezunu olmam	17	10.3	139.41±12.92		146.52±15.96		120.94±17.41		133.05±15.74	
Puanım yetti	20	12.6	145.55±15.85		149.90±12.66		133.35±19.09		137.90±13.74	
İnsanlara yardım etmeyi seviyorum	25	16.0	148.26±15.44		154.92±17.56		136.44±23.20		137.36±19.57	
Atama ve iş olanaklarından dolayı	36	21.0	135.00±16.92		137.97±19.75		127.03±18.44		130.69±21.29	
<b>Akademik ortalama (4.00 puan üzerinden)</b>										
2.50 ve altı	33	19.6	137.15±18.74	t= -1.14	144.45±19.26	t= -.708	129.00±19.84	t= -.197	134.78±20.25	t= -.119
2.51 ve üstü	80.4	80.4	140.84±15.95	p=.304	147.02±18.45	p=.493	129.79±18.66	p=.850	135.21±18.18	p=.912
<b>Daha önce doğuma hazırlık ve ebeveyn eğitimi konusunda eğitim alma durumu</b>										
Evet	50	48.6	140.45±15.74	t= .260	146.37±18.72	t= -.088	126.62±18.54	t= -2.005	133.91±19.64	t= -.819
Hayır	85	51.4	139.77±17.36	p=.795	146.63±18.56	p=.930	132.47±18.78	p=.047*	136.28±17.50	p=.416
<b>Daha önce işbirlikli öğrenme konusunda eğitim alma durumu</b>										
Evet	10	6.2	142.50±18.62	t= .471	154.10±17.92	t= 1.336	140.20±13.73	t= 1.840	138.60±15.70	t= .609
Hayır	155	93.8	139.94±16.46	p=.638	146.01±18.57	p=.183	128.96±18.95	p=.068	134.90±18.74	p=.544

\*p&lt;.05. Student t testi. \*\* Varyans Analizi

**Tablo 3. Öğrencilerin İşbirlikli Öğrenme (İÖ) ile İlgili Görüşleri**

Görüşler *	n	%
<b>İÖ'nün motivasyona etkisi</b>		
Artırdı	136	69,4
Azalttı	9	4,6
Etkilemedi	20	10,2
<b>İÖ'nün özgüvene etkisi</b>		
Artırdı	134	68,4
Azalttı	3	1,5
Etkilemedi	28	14,3
<b>İÖ'nün ders başarısına etkisi</b>		
Artırdı	117	59,7
Azalttı	5	2,6
Etkilemedi	43	21,9
<b>İÖ'nün doğuma hazırlık bilgilerine etkisi</b>		
Artırdı	146	74,5
Etkilemedi	19	9,7
<b>İÖ ile ders işlenmesinin üreme sağlığı/doğuma hazırlık bilgilerine etkisi</b>		
Değişiklik olmadı	19	9,7
Bilgilerim daha kalıcı hale geldi	132	67,4
Farklı bir eğitim tekniği görme fırsatım oldu, derse ilgim arttı	14	7,2
<b>İÖ ile ders işlenmesinin hemşirelik rol ve işlevine etkisi</b>		
Değişiklik olmadı	19	9,7
Danışmanlık rolünü geliştirdi	72	36,7
Eğitim ve bakım verici rolümü geliştirdi	28	14,3
Hemşirelik mesleğine karşı bakış açımı daha olumlu hale getirdi	22	11,2
Liderlik ve işbirliği rolümü geliştirdi	13	6,6

\*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.



## TARTIŞMA

Çalışma sonucunda, seçimlik iki hemşirelik dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin motivasyonları ve özgüvenlerini artırdığı saptanmıştır. Öğrencilerin klasik eğitim yöntemi dışında işbirlikli öğrenme ve çeşitli interaktif eğitim yöntemleri ile eğitimlerine aktif olarak katılmaları sağlanarak hemşirelik eğitiminin kalitesinin artırılacağı düşünülmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin motivasyonlarının artırılmasındaki amaç, onların yaratıcı yönlerini geliştirip kullanmak, ilgi ve dikkatini artırarak başarılarını sürdürmek ve böylece proaktif hemşire niteliği kazandırmaktır. Çelik ve ark. (2014)'in hemşirelik öğrencilerinin motivasyonlarıyla ilgili yaptığı çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin dışsal güdülenme düzeylerinin düşük olduğu belirtilmektedir. Sarıkoç ve Öksüz (2017), hemşirelik 3. sınıf öğrencilerinin dışsal motivasyon düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilerden daha düşük olduğunu ve hemşirelik öğrencilerinin motivasyon düzeyleri ile akademik öz yeterlikleri arasında pozitif ilişki varlığını belirlemişlerdir. Bunun yanında Özdemir ve ark. (2015) hemşirelik öğrencilerinin dışsal güdülenme düzeylerinin düşük olduğunu, olumsuz güdülenme düzeylerinin ortanın üstünde olduğunu ve 4. sınıf öğrencilerinin olumsuz güdülenmelerinin diğer sınıflara göre daha fazla olduğunu saptamışlardır. Denat ve ark. (2016) ise hemşirelik öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin düşük, öğrenmeye güdülenme açısından yetersiz, öğrenmeye katılma faaliyetlerinin katılma ve devamlılık gösterme açısından orta düzeyde olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmada da öğrencilerin ön testteki memnuniyet ve öz güven düzeylerinin son testteki memnuniyet ve öz güven düzeyine göre düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında işbirlikli öğrenme kullanılmadan önce erkek öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca, işbirlikli öğrenme yöntemi sonrası bölüm seçme nedeni olarak "insanlara yardım etmeyi seviyorum" seçeneğini işaretleyen öğrencilerinin en yüksek memnuniyet puanına sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, işbirlikli öğrenmeye dayalı olmayan eğitim yaklaşımlarının öğrencilerin memnuniyet ve özgüven düzeylerinin düşük olduğu yönündeki sonuçlar ile benzerdir. İşbirlikli öğrenmede de, kişilerin deneyim veya bilgi edinip paylaştığı, bir grup öğrenci ve öğretmenin yer aldığı, öğrencinin derse aktif katılım sağlandığı sosyal bir etkileşim süreci söz konusudur. İşbirlikli öğrenmede grup dinamikleri; katılım, iletişim, işbirliği ve uyum gibi kategorilerle kavramsallaştırılabilir. Öğrenciler öğrenme sürecinde hedeflerine doğrudan öğretmen aracılığı ile değil,

birbirlerinden edindikleri kazanımlarla ulaşırlar. Öğrenciler küçük gruplara ayrılıp birlikte çalışarak ortak bir anlam oluşturmaya çalışırlar. İşbirliğine dayalı öğrenme derin bir öğrenme yaklaşımının benimsenmesini teşvik eder ve öğrencilerin başarılarını artırmada etkili bir öğrenme yöntemidir. Öğrencilerin aktif olarak katıldığı öğrenme süreçlerinde en sık başvurulan yollardan birisi işbirlikli öğrenmedir (Batdı 2014; El-Sayed ve ark 2015; Johnson ve ark. 2014). Bu derste birlikte kullanılan interaktif eğitim yöntemleri ile işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin sosyal, psiko-sosyal ve duyuşsal yönden gelişimlerini destekleyerek onların gelecekteki yaşam kalitelerinin, motivasyon ve özgüvenlerinin artırılmasına katkı sağlayacağı ve klinik/saha uygulamalarına yansımalarının olumlu olacağı düşünülmektedir.

İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin dahil oldukları grubun ortak amaçları doğrultusunda öğrenme sürecinde aktif rol aldıkları ve grup çalışması yaptıkları yaklaşımı tanımlamaktadır (El-Sayed ve ark 2015; Johnson ve ark. 2014). Austria, Baraki ve Doig (2013)'in hemşirelik öğrencileri ile işbirlikli öğrenme yöntemi kullanılarak klinik ortamda gerçekleştirdiği çalışma sonucunda, öğrencilerin yeterlilik düzeylerinin arttığı ve klinikte yaşadıkları anksiyete düzeylerinin azaldığı belirtilmiştir. Berndt ve ark. (2015)'in hemşirelik öğrencileri ile işbirlikli sınıf simülasyonu kullanılarak yapılan çalışmada öğrencilerin öğrenme, kritik düşünme ve klinik yargılama becerilerinin arttığı görülmüştür. Buna karşın Türkiye'de Başak ve Yıldız (2014)'in son sınıf hemşirelik öğrencileri ile yaptığı yarı deneysel araştırmasında, hemşirelik öğrencilerinin ilaç dozu hesaplama becerilerinin gelişiminde geleneksel öğrenme yönteminin işbirlikli öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Yapılan bu çalışmada, doğuma hazırlık ve ebeveyn eğitimi dersinde işbirlikli öğrenme yöntemi kullanılarak öğrencilerin başarı odaklı motivasyonları ve özgüvenleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, literatüre paralel olarak, işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin motivasyon ve özgüven puanlarını artırdığı gözlenmiştir. Öğrencilerin klasik eğitim yöntemi dışında grup çalışması, hikaye/oyun ve rol play gibi farklı yöntemlerle eğitimlerine aktif olarak katılmaları ve böylece içsel ve dışsal motivasyonlarının artırılması, üreme sağlığına yönelik farkındalıklarının artmasına ve gereksinimlerinin saptanmasına, bunun yanında dersin müfredat içeriğinde de gerçekçi düzenlemeler yapılmasına olanak sağlayacaktır. Hemşirelerin üreme sağlığı ile ilgili artan bilgi, tutum ve becerileri, geleceğin profesyonel sağlık mensubunun birer üyesi olarak onların akranlarına ve topluma vereceği eğitim ve danışmanlık hizmetlerine de yansıtacağını düşünüyoruz.

Saunders ve ark. (2019)'ın hemşirelik öğrencilerini klinik uygulamaya hazırlamak amacıyla işbirlikli öğrenme ve interaktif eğitim tekniklerini kullandıkları çalışmalarında, öğrencilerin %42,5'inin "kesinlikle memnunum", %50,6'sının ise "memnunum" şikkını işaretledikleri belirtilmiştir. Aynı çalışmada öğrencilerin %90,7'sinin bu eğitim yöntemlerinin kendilerine cesaret kazandırdığı da bulunmuştur. Bu çalışmada da literatüre paralel olarak işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının, öğrencilerin %69,4'ünün motivasyonunu, %68,4'ünün özgüvenini, %59,7'sinin ders başarısını artırdığı, %67,4'ünün ders bilgilerini daha kalıcı hale getirdiği ve %36,7'sinin de danışmanlık becerisini geliştirdiği bulunmuştur. Ayrıca, %74,5'inin ders ile ilgili bilgilerini artırdığı ve bu yöntemlerin derste kullanılmasının danışmanlık, eğitici, bakım verme, liderlik ve işbirliği rolünü geliştirmeye katkı sağladığı görülmüştür. Çalışma sonuçları literatür ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlar, doğuma hazırlık ve ebeveyn eğitimi dersi ile üreme sağlığı dersinde küçük grup çalışması, role play, senaryo vb. çok çeşitli işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrenciler üzerindeki olumlu etkilerini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca derslerde işbirlikli öğrenmenin kullanılmasından sonra simülasyon eğitimlerinin de yapılması ile öğrencilerin bilgi ve becerilerinin güçlendirileceği ve bunun uygulama sürecine katkısının artırılacağı düşünülmektedir (Denat ve ark 2016; Karadağ ve ark, 2015; Şendir ve Doğan, 2015; Austria ve ark. 2013).

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda, hemşirelik eğitiminde seçmeli olarak yer alan ve öğrencilerin üreme sağlığı bilgi ve becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen Üreme Sağlığı ve Doğuma Hazırlık ve Ebeveyn Eğitimi derslerinde işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının öğrencilerin motivasyonlarını ve özgüvenlerini artırdığı saptanmıştır. Öğrencilerin klasik eğitim yöntemi dışında grup çalışması, hikaye/oyun ve rol play gibi çeşitli işbirlikli öğrenme (jigsaw tekniği) ve interaktif eğitim yöntemleri kullanılarak eğitimlerine aktif olarak katılımlarının sağlanması ve aktif öğrenmelerinin desteklenmesi ile hemşirelik eğitiminin kalitesinin artırılacağı ve proaktif hemşire yetiştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda daha büyük örnekleme sahip ve farklı eğitim yöntemlerinin karşılaştırıldığı klinik çalışmalara ihtiyaç vardır.

**Araştırmanın sınırlılıkları:** Araştırmanın sadece bir kurumda yürütülmüş olması araştırma verilerini genellemez. Araştırmadan elde edilen bulgular, katılımcıların verdikleri bilgiler ile sınırlıdır. Araştırmada grup sayılarının fazla olması karşılaştırmalarda hata payının artmasına yol açabilen bir sınırlılıktır. Ayrıca bu çalışma sonuçları, işbirlikli öğrenme yöntemi kullanılarak yapılan öğrenci sunumlarının ders saati dışında ve klinik/saha uygulamasına etkisini içermemektedir.

## Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

**Approval:** Araştırmanın yapılabilmesi için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Başvuru No: 180206, Tarih: 17.12.2018). Veri toplama önce Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan resmi izin ve öğrencilerden yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

**Hakem/Peer-review:** Dış hakem değerlendirmesi.

**Yazar Katkısı/Author Contributions:**Fikir/kavram: NAB; Tasarım: NAB, ÇB; Danışmanlık: NAB, ÇB, SD; Veri toplama ve/veya Veri İşlem: NAB, ÇB, SD; Analiz ve/veya Yorum: SD; Kaynak tarama; NAB, ÇB, SD; Makalenin Yazımı: NAB, ÇB, SD; Eleştirel inceleme: NAB.

**Çıkar çatışması/Conflict of interest:** Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

**Finansal Destek/Financial Disclosure:** Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

**Teşekkür:** Çalışmamıza katılmayı kabul eden, 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi 3. Sınıf öğrencilerine teşekkür ederiz.

## KAYNAKLAR

- Akın, A. (2007), Öz-Güven Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176.
- Astra, I., Wahyuni, C., ve Nasbey, H. (2015), Improvement of learning process and learning outcomes in physics learning by using collaborative learning model of group investigation at high school, *Journal of Education and Practice*, 6(11), 75-79.
- Austria, M. J., Baraki, K., ve Doig, A. K. (2013), Collaborative learning using nursing student dyads in the clinical setting, *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 10(1), 73-80.
- Basak, T., ve Yildiz, D. (2014), Comparison of the effects of cooperative learning and traditional learning methods on the improvement of drug-dose calculation skills of nursing students undergoing internships, *Health Education Journal*, 73(3), 341-350.
- Batdı V. (2014), Jigsaw tekniğinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi, *EKEV Akademi Dergisi*, 58(58), 699-714.
- Berndt, J., Dinndorf-Hogenson, G., Herheim, R., Hoover, C., Lang, N., Neuwirth, J., ve Tollefson, B. (2015), Collaborative classroom simulation (CCS): An innovative pedagogy using simulation in nursing education, *Nursing Education Perspectives*, 36(6), 401-402.
- Boztepe, H., ve Terzioğlu, F. (2013), Hemşirelik eğitiminde beceri değerlendirme, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(1), 57-64.
- Cıvci, H., ve Şener, E. (2012), Hemşire adaylarının mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, *DEUHYO ED*, 5(4), 142-149.
- Çelik, S., Şahin, E., Dadak, F., Sıdal, S.G., Akyüz, F. (2014), Hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeyleri ve etkileyen faktörler, *HSP* 1(2), 43-56.
- Demiray, A., ve İlaslan, N. (2020), Hemşirelik eğitiminde yenilikçi bir öğrenme yaklaşımı: işbirlikli öğrenme, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(1), 19-23.
- Denat, Y., Dikmen, Y., Filiz, N.Y., Başaran, H. (2016), Hemşirelik öğrencilerinde yaşam boyu öğrenme eğilimleri, *J Hum Rhythm*, 2(1), 39-45.
- Duman, B.N., Yılmazel, G., Topuz, Ş., Başcı, A.B., Koçak, Y.D., Büyükgöncü, L. (2015), Üniversiteli gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışları, *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi*, 3(1), 19-32.
- El-Sayed, A. S. Z., Mousa, M. A. E. G. A. (2015), The impact of cooperative learning in teaching communication skills for psychiatric nursing students, *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences*, 3, 74-77.
- Gayef, A., Sarıkaya, Ö. (2012), Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinde mesleki güdülenme, *Tıp Eğitimi Dünyası Dergisi*, 33: 9-18.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., ve Smith, K. A. (2014), Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory, *Journal on Excellence in University Teaching*, 25(4), 1-26.
- Karadağ, M., Çalışkan, N., İşeri, Ö. (2015). Simüle hasta kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of Contemporary Medicine*, 5, 36-44.
- Özdemir, N., Akın, S., Durna, Z. (2015), Hemşirelik öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve motivasyon düzeyleri, *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12 (1), 51-61.
- Sarıkoç, G., Öksüz, E. (2017), Efficacy academic motivations and academic self-efficacy of nursing students, *J Clin Anal Med*, 8(1), 47-51.
- Sarmasoğlu, Ş., ve Görgülü, S. (2014), Hemşirelik öğrencilerinin kendi kendine öğrenmeye hazırlanma düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14, 13-25.
- Saunders, A., Say, R., Visentin, D., ve McCann, D. (2019), Evaluation of a collaborative testing approach to objective structured clinical examination (OSCE) in undergraduate nurse education: A survey study, *Nurse Education in Practice*, 35(2), 111-116.
- Semerci, Ç. (2010), Başarı odaklı motivasyon ölçeğinin geliştirilmesi, *E-Journal of New World Sciences Academy Education Science*, 5(4), 2123-2133.
- Şendir, M, Doğan, P. (2015). Hemşirelik eğitiminde simülasyonun kullanımı: sistematik inceleme. *F.N. Hemşirelik Dergisi*, 23, 49-56.
- TC Sağlık Bakanlığı. (2009a), *Aile Planlaması Danışmanlığı Katılımcı Kitabı*, TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, 15 Mart 2018 tarihinde <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/323> adresinden alındı.
- TC Sağlık Bakanlığı, (2009b), *Aile Planlaması Danışmanlığı İçin Resimli Rehber*, TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, 15 Mart 2018 tarihinde <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/resimli%20rehber-2010.pdf> adresinden alındı.
- TC Sağlık Bakanlığı, (2009c), *Cinsel Sağlık Üreme Sağlığı, No: 4-B, Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Katılımcı Kitabı*, TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, 15 Mart 2018 tarihinde <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/a%C3%A7sap42.pdf> adresinden alındı.
- TC Sağlık Bakanlığı, (2009d), *Üreme Sağlığına Giriş Katılımcı Kitabı*, TC Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, 15 Mart 2018 tarihinde <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/327> adresinden alındı.

